

na osnovi enotne planetarne civilizacije

Meditacije Primoža Kozaka, zaradi katerih bogastva misli, njih pronikavosti in hotenih odprtih vprašanj, ki morejo zaposliti slehernega razmišljujočega bralca, odpirajo še vrsto nedotaknjenih vprašanj in problematik, ki jih še nismo omenili. Takoj pa lahko

rečemo, da pomenijo ti zapisi prefinjeno avtorefleksivno esejistično pisanje, z vidnim mestom v zgodovini slovenske esejistike, zlasti ker se s svojo aktualnostjo dotikajo tudi na novo zastavljenih historičnih problemov, ki so se nam šele skozi ta tekst razkrili z doslej zastrtih zornih kotov.

Marijan Zlobec

Poročamo — glosiramo

NEKAJ BESED O SLOVENSKIH ZALOŽBAH

Ker je letošnje leto razglašeno za mednarodno leto knjige, je prav, da se spomnimo na nekatere pojave, ki so značilni za založniško usmeritev naših založb, pri čemer je treba izreči najprej priznanje založbi Obzorja, ki se je, kot pričajo statistični podatki, posvetila v glavnem izdajanju domače leposlovne, pa tudi strokovne literature; hvalevredna je njena naklonjenost do avantgardističnih prizadevanj, ki jim je namenjena zbirka Znamenja; ta se je, če jo primerjamo z nekaterimi bolj skromnimi in kratkotrajnimi poskusi podobne vrste v preteklosti, dobro utrdila, zato bi bilo zaželeno, da bi bile zanjo založniške in zunajzaložniške razmere ugodne. Založbi Obzorja ni mogoče očitati nenaklonjenosti do »neeksperimentalnih« avtorjev, v glavnem ni, da bi se spotikali nad njenim izborom prevodov, ker gre pri njej, v nasprotju z veliko večino domačih del, pri katerih imajo znaten delež mladi, še ne uveljavljeni pisci, za dela, ki si poskušajo pridobiti najširši krog bralcev, s čimer se »notranje subvencionira« tiskanje domačih del.

Druge založbe so neprimerno manj naklonjene domači ustvarjalnosti; večinoma izdajajo dela priznanih piscev, zato je tveganje manjše, kar velja tudi

za ponatise avtorjev, ki so že dalj časa predmet literarne zgodovine. S tem ne zanikam potrebe po njihovem tiskanju, toda kot kupec knjižnih izdaj naših založb bi si želel med njimi večjo »delitev dela«, kot je je bilo doslej, če že ne more priti iz ekonomskih vzrokov do njihove specializacije. Toda če se prva založba bolj posveča domači produkciji, naj bi druga bolj poskrbela za prevodno literaturo. »Primanjkljaj« na tem področju poskuša odpraviti npr. uredništvo zbirke Sto romanov, ko uvršča vanjo poleg del, ki prihajajo na naš knjižni trg že drugič ali tretjič, tudi prevode romanov iz različnih literarnozgodovinskih obdobj — od antike do sodobnosti —, za katere se zdi skoraj nerazumljivo, da jih dobivamo s tolikšno zamudo. Zaradi dobrega izbora in obsežnih spremnih študij (razprav), sodi zbirka med najpomembnejše založniške dosežke pri nas, zato bi bilo zaželeno, da se ne bi ustavila s stotim zvezkom, temveč da bi segla še čez, kajti le tako bi se najbrž izognili naključnemu posredovanju najboljših dosežkov na področju romana.

Pri tem se kaže ustaviti ob očitku, češ da niso uvrščeni v zbirko Sto romanov slovenski in jugoslovanski romanopisci, kar je bilo objavljeno pred nekaj meseci na kulturni strani Dela hkrati s pojasnilom pokojnega Ceneta Vipotnika, da bodo sprejeti v zbirko:

Cankar in — če se ne motim, ker nimam časopisa pred seboj — Andrić in Krleža. Vendar menim, da je popolnoma nesmotrno, da izide Cankar v tej zbirki, ko pa kar naprej izhaja v obliki broširanih šolskih natisov, Izbranega dela v desetih knjigah, v več knjigah zbirke Naša beseda pri Mladinski knjigi, ki so primerne tudi za snobe; ti cenijo predvsem zunanji videz, zato so zadovoljni z rdečim platnom z vrezanimi črkami, resnejšim bralcem in zlasti študiju je namenjeno Zbrano delo v predvidenih tridesetih knjigah, ki izhajajo pri Državni založbi Slovenije, Hlapec Jernej pa je izšel pred nedavnim v Kondorju Mladinske knjige in v bibliofilski opremi s študiju pri založbi Obzorja (zbirka Iz slovenske kulturne zakladnice). Torej: izbira je precejšnja, zato ni videti pravega razloga, po katerem bi moral iziti kak Cankarjev tekst tudi v Sto romanah — s tem se njegova vrednost ne bo prav nič zmanjšala, nekateri najbrž hočejo samo reprezentativnost za vsako ceno. Podobno velja za morebitnega Andrića, ki smo ga dobili že v več natisih, nazadnje v izboru, obsegajočem nekaj knjig. Če so potrebe po teh pisateljih tako velike, bi pokazale šele ustrezne tržne raziskave, ki jih naše založbe vse premalo opravljajo.

Sicer pa je leposlovje iz drugih republik posebno poglavje. Slišati je bilo glasove, da se ga ne izplača prevajati, ker ga večina bere kar v originalu, na drugi strani pa obstajajo želje po prevodih, saj od časa do časa nekateri le zagledajo luč sveta, čeprav največkrat s preveliko zamudo, namesto da bi izkoristili njihove nacionalne nagrade (npr. NIN-ovo), o katerih poročata tudi naše časopisje, kot primerno reklamo. Izbrana dela nekaterih pisateljev izhajajo prepočasi, tako je kupcem na voljo samo zadnji zvezek, kar se dogaja pri Dostojevskem, ki izhaja že lepo število let pri Državni za-

ložbi Slovenije; upajmo, da bo ob koncu serije ponatisnila še prve zvezke Dostojevskega, ki so že zdavnaj razprodani. Poglavje zase so tudi prevodi iz filozofije; teh je premalo, za kar ni edini vzrok zamudno prevajanje. Samostojno zbirko ima samo Slovenska matica in deloma Cankarjeva založba (Misel in čas), ki je preskrbela Heideggerja — njegove Izbrane razprave so bile kmalu razprodane —, Sartrovi Izbrani spisi bi bili lahko bolj obsežni, glede na to, da so zamudili »svojih pet minut«, ker bi bili verjetno bolj komercialni pred desetletjem in nekoliko prej, ko so se lomila kopja slovenskih (ne) intelektualcev ob eksistencializmu. Sedaj, ko je v središču pozornosti strukturalizem, prav nič ne kaže, da bi kaka slovenska založba natisnila kakšen prevod iz te problematike. Za zgled bi jim bile nekatere zbirke založb iz drugih republik, ki si prizadevajo biti kar najbolj aktualne, zato najdejo tudi pri nas mnogo kupcev. Pripomniti je še potrebno, da se v našem revialnem tisku pogostokrat pojavi odlomek kakkega prevoda s pojasnilom, da bo izšel v celoti v knjižni obliki, a zaradi pozneje ugotovljene avtorjeve »heretičnosti« do tega ne pride; baje se je to pripetilo prevodu Marcuseja. Ko pa se spomniš, da do danes še nismo dobili celotnega prevoda Marxovega Kapitala, se moraš čuditi . . .

Najbolj zabavno pri slovenskih založbah pa je to, da nas skoraj vse po vrsti začnejo zasipavati s kuharskimi knjigami ali s seksualnimi priročniki — čeprav ljubi Slovenci še ne utegnejo preiskusiti vseh posteljnih položajev, ki jih opisuje prvi priročnik, ko že izide drugi s seznamom spolnih variant (kljub tem poučnim knjigam se moralistični fanatizem belih lilij v dolini šentflorjanski — glej med drugim tudi Družino! — nič ne spremeni, kar se vidi iz reakcij na kako pesem, roman, dramo ali film). V trenutnem vzgojno-seksualnem brezvetrju in po prvem na-

sičenju sta se kar dve založbi — Državna založba Slovenije in Cankarjeva založba — naenkrat spomnili na »prosvetljevanje« ljudstva s pomočjo leksikona in enciklopedije. Po pošti grmadijo ljudem prospekte, vabijo jih s časopisnimi oglasi, z radijskimi in televizijskimi objavami. V tem rafiniranem boju, kdo si bo pridobil čimveč kupcev, se je v Delu, v pismih bralcev, oglasil nekdo, ki mu je bilo tega reklamnega posiljevanja čez glavo zadosti, zato je pozval obe založbi, naj vsaka pove brez ovinkarjenja, kaj bo vsebovala vsaka izdaja in kakšen bo razloček med obema. Odgovora nista preveč prepričljiva, zato ne preostane drugega kot počakati do izida obeh, ju primerjati in se potlej odločiti. Da se na reklamo ni mogoče zanesti, se je pokazalo po izidu Velikega atlasa

sveta pri Mladinski knjigi, ki je kupce razočaral s svojimi nerazločnimi reliefnimi zemljevidi in z njihovo premajhno natančnostjo, tako da je zemljevid Slovenije (pa tudi Jugoslavije) v njem, v primerjavi s šolskima zemljevidoma istih dveh predelov, prava revščina. Hkratni izidi dveh enakih del so v zadnjem času vedno bolj pogosti (npr.: Cankarjeva založba je izdala priručnik o hišnih popravilih Naredi sam; Mladinska knjiga, ki je hkrati z njo razpisala subskripcijo za podobno delo, se je morala izdaji odpovedati), toda gotovo so vse prej kot primerni za tako majhen knjižni trg, kot je slovenski. — Očitno je, da se naše založbe komercializirajo, a še niso prebolele vseh otroških boleznih uspešnega poslovanja.

M. Dolgan